

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМ ЯК ПОХІДНЕ ЯВИЩЕ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Хомутенко Л.І., кандидат економічних наук, доцент,
кафедра міжнародних економічних відносин, ННІ БТ «УАБС», СумДУ
l.khomytenko@uabs.sumdu.edu.ua
Єременко О.О., студентка, ННІ БТ «УАБС», СумДУ.
eremishe99@gmail.com

У статті досліджується сутність мультикультуралізму та його місце у політиці Європейського Союзу. Ця стаття розглядає аспекти впливу міграційних потоків на країни світу та світову політику. Розкриває масштаби та основні напрямки міжнародних трудових міграцій. Метою статті є дослідження економічних показників країн, що найбільше постраждали через нерегульовані міграційні потоки та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів трудової діяльності в міжнародних відносинах. Аналізуючи та узагальнюючи результати наукових праць і досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, було розглянуто тенденцію характерних змін мультикультуралізму як частини культурних відносин. Описано декілька наслідків міжнародних трудових міграцій різних країн світу. Доведено важливість політики мультикультуралізму для міжнародних економічних відносин. Особлива увага приділяється проблемам та перспективам розвитку мультикультурної політики у країнах ЄС.

Ключові слова: мультикультуралізм, міграція, трудова міграція, еміграція, імміграція, економічні мігранти.

DOI: 10.21272/ 1817-9215.2019.1-9

ВСТУП

З 2009 року до Європейського Союзу мігрували понад 3,4 мільйони нелегальних мігрантів - шукачів притулку або економічних мігрантів, які в'їхали без візи аби підтвердити статус біженця, перетинали кордон як легально так і не легальним шляхом, що продемонструвало низьку ефективність морських операцій ЄС, спрямованих на забезпечення південних кордонів Європи у Середземному та в Егейському морі біля берегів Греції.

Численні показники міграційних потоків досягли максимуму у 2015 році, створивши умови для розгортання міграційної кризи. Зростання неочікуваної кількості іммігрантів, викликало відмінності у ставленні до ситуації між країнами Євросоюзу, які по-різному оцінюють її наслідки. Певна група країн-членів ЄС стурбована тим, що міграційна криза стала екзистенційною загрозою для самого ЄС. Мультикультуралізм – це термін, який позначає наявність більше одного культурного чи етнічного складу в одному суспільстві. У деяких випадках це також означає зусилля щодо збереження кожної культури в ній. Іншими словами, це наслідок вимушеної політики ЄС на величезну хвилю трудової міграції. Зміни в демографічному та етнічному складі робочої сили, а також нове трудове законодавство у всьому світі роблять мультикультуралізм все більш і більш поширеним на сучасних робочих місцях. Як результат, співробітники різного культурного походження, національностей, навичок та досвіду знаходять роботу та взаємодіють щоденно всередині однієї організації.

Мультикультуралізм передбачає політичну силу та економічний інтерес. У недавньому минулому ідеології мультикультуралістів були широко поширені і зараз охоплюють такі групи, як ЛГБТ, афро-американська меншина, корінні мешканці, люди з інвалідністю та інші релігії та етнічні меншини. Більшість дебатів про мультикультуралізм зосереджуються на тому, чи є мультикультуралізм можливим засобом вирішити питання інтеграції та різноманітності іммігрантів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми міграційних криз, трудової міграції та трудових мігрантів досліджували багато відомих зарубіжних і вітчизняних науковців. До зарубіжних експертів, які

зробили помітний внесок у розгляд цієї теми, слід віднести таких науковців як Ч. Тейлор, О. Муфакір, П. Ючно, Р. Морін, Б. Саве та Ч. Різ.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

З часу останньої міграційної кризи ЄС здійснив ряд кроків для вирішення проблеми нелегальної міграції. Це призвело до більшої спроможності ЄС керувати міграцією через розвиток інституцій, національної політики та підходів до зовнішньої політики. Так, цілеспрямовані дії ЄС призвели до значного зниження кількості нових нелегальних мігрантів, з 1,8 мільйонів людей у 2015 році до 104 тисяч у 2018 році. Проте ці кроки не повністю врегулювали проблеми міграції ЄС та реакції з боку інших країн у довгостроковій перспективі, такі як критика щодо співучасті в порушеннях прав людини на шляхах міграції, низька адаптаційна спрямованість до середовища мігрантів у європейське суспільство та ринки праці, а також міграційні тиски з боку Африки та Близького Сходу.

Основною стратегією, запропонованою лідерами ЄС, є оновлення спільної міграційної політики в питанні надання притулку для розподілу мігрантів та біженців в країнах-членах ЄС. Хоча інституції Європейського Союзу, працювали над цим питанням вже більше десяти років, інші члени ЄС неодноразово не погоджувалися на спільну політику пом'якшення надання притулку.

Незважаючи на малоімовірне узгодження спільної політики ЄС щодо надання притулку, ЄС розробив концепцію «гнучкої солідарності», яка застосовується до питань міграції. Країни-члени використовують різні підходи до прийняття шукачів притулку - застосовуючи дуже різні методи і використовуючи різні критерії при прийнятті рішень про надання притулку.

Країнами-членами ЄС оброблено близько п'яти мільйонів заяв від мігрантів з 2011 по 2017 рік, надавши притулок близько половини. За цей час Німеччина прийняла 1,6 мільйонів біженців. Проте серйозним питанням стоїть вирішення проблеми щодо мігрантів, які не отримали дозвіл на проживання. Більшість з них не повертаються до своїх країн походження, оскільки багато з них не мають умов і для повернення. Такі невдалі шукачі притулку сприяють збільшення тіньового населення невідомих масштабів, які проживають в Європі без правового статусу. Це населення стикається з різкою політичною риторикою про їх депортацію (що може бути неможливим), і ЄС виявився нездатним вирішити цю проблему на практичному рівні.

Більшість нерегулярних мігрантів або стали втікачами від війн на Близькому Сході або мігрантами з Африки на південь від Сахари. Вони прибували до Європи вздовж восьми основних маршрутів. Втікачі від війни в Сирії, Іраку та Афганістані в основному користуються маршрутами по суші через Балкани і Середземним морем від Туреччини до Греції. Мігранти з Африки на південь від Сахари, які шукають притулку або економічні можливості, подорожують в основному з Лівії до Італії через Середземне море. Середземноморські маршрути є вкрай небезпечними, з 2014 року на відкритому морі загинуло понад 16 тисяч мігрантів.

Під час піку кризи 2015 року деякі держави-члени тимчасово закрили свої внутрішні кордони ЄС, щоб припинити транзит мігрантів у межах ЄС. Закриття кордонів викликало побоювання, що нелегальна міграція підірве зобов'язання держав-членів ЄС щодо підтримки відкритих внутрішніх кордонів через Шенгенську угоду. ЄС також забезпечив збільшення відповідальності та ресурсів для європейського прикордонного агентства Frontex у патрулюванні Середземномор'я.

Сучасні проблеми, з якими стикається Європа, не пов'язані з культурами, що характеризують старий континент, а найімовірніше вони виникають через зростаючі акти расизму та ксенофобії проти іммігрантів. Хоча завдяки полікультурній політиці в європейських країнах не вдалося досягти бажаної мети мирної інтеграції іноземців, асиміляцію не слід розглядати як рішення. Мігранти мають право зберігати свою культурну приналежність, але спільні цінності мають бути розділені, щоб поважати традиції та зберегти мирне співіснування.

Таблиця 1 – Стратегії, застосовані Європейським Союзом задля регулювання потоків міграції

Стратегія 1	Різні національні підходи до прийняття шукачів притулку
Стратегія 2	Використання бюджетів ЄС для підтримки інтеграції біженців
Стратегія 3	Зміцнення зовнішніх кордонів ЄС
Стратегія 4	Співпраця з третіми країнами для скорочення транзитних маршрутів
Стратегія 5	Прив'язка іноземної допомоги до міграції, що спричиняє залякування потенційних мігрантів

В останні роки спостерігається не тільки високий рівень соціальних заворушень, а й «культурні заворушення» - термін, створений Омаром Муфаккіром в 2008 році, для опису зміни стану ейфорії до антагоністичних культурних відносин. Культурні заворушення виникають після культурного шоку. [1, 4]. Наприклад, Нідерланди, які часто розглядаються як одна з найбільш ліберальних країн, змінює свою полікультурну політику. Як і у Франції, це можна пояснити кількома факторами, включаючи збільшення частки голосів в парламенті, яку отримують ультранационалістичні політичні партії.

З індексу політики міграційної інтеграції [2] про полікультурну політику Європи можна зробити висновок, що країни-члени ЄС прийняли декілька спільних політик ЄС щодо мультикультуралізму, але ці політики в основному стосуються культурних прав, що залишають осторонь участь іммігрантів у соціальному та політичному житті. Розроблений Королівським Інститутом в Кінгстоні, Онтаріо, Канада, Індекс політики мультикультуралізму аналізує розвиток політики між 1980 і 2010 роками в двадцяти одній західній демократії. Вона показує кореляцію між збільшенням законодавства, що стосується мультикультуралізму, і збільшенням кількості населення, що народилося в іноземних країнах.

Мультикультурна карта світу (рис. 1) ґрунтується на аналізі даних, представлених в новому дослідженні культурного розмаїття та економічного розвитку дослідником Еркано Гереном з університету Олденберга в Німеччині. Разом з тим, він використовував свої мовні та етнічні мірки для розрахунку оцінки культурної різноманітності для кожної країни, яка коливалася від 0 до 1.

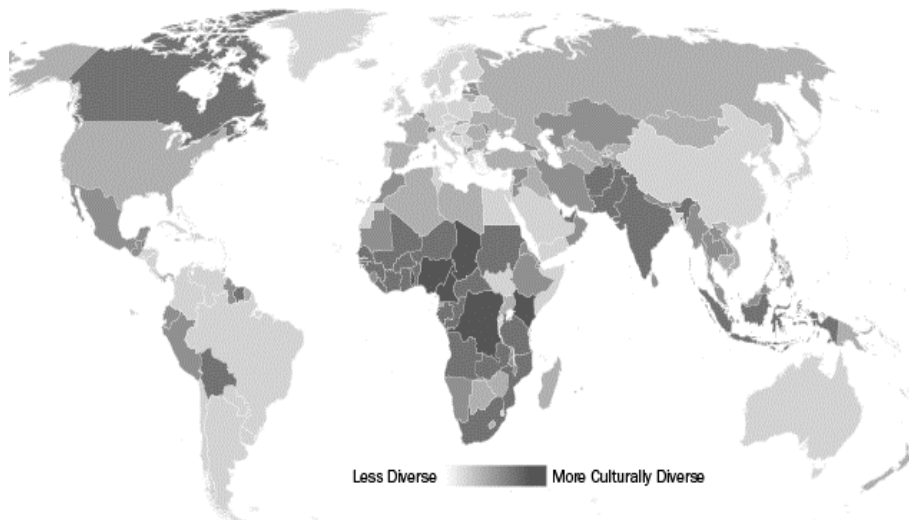

Рисунок 1 – Культурна різноманітність країн світу [8]

Очолюють список культурно різноманітних країн: Чад, Камерун, Нігерія, Того і Демократична Республіка Конго. Ці та інші африканські країни зазвичай мають високий рейтинг за будь-яким індексом різноманітності через їхню безліч племінних

груп і мов. Єдина західна країна, яка прорвалася в топ-20 найрізноманітніших, - це Канада. Сполучені Штати займають середину списку, дещо менше, ніж Іспанія.

Аргентина, Коморські острови, Гаїті, Домініканська Республіка, Руанда та Уругвай займають позиції найменш культурно різноманітних країн. Зокрема, Аргентина є найбільш несподіваною, через усіх груп переселенців з Німеччини та Італії, що оселилися в країні після Першої та Другої світових війн [6].

Європейські інституції склали карту основних маршрутів, якими користуються біженці, щоб прибути на континент. На Рис. 2 показано, наскільки складна ситуація. Крім того, є альтернативні шляхи, якими біженці прямують до Росії, щоб перетнути кордон до Норвегії. Цей маршрут відрізняється від інших великими витратами для мігрантів, тому він є для багатьох з них недоступним.

Рисунок 2 – Основні міграційні маршрути в ЄС [9]

За даними Євростату, 63 % мігрантів, які переїхали до Європейського Союзу, є зайнятими, що на 10 % нижче, ніж у корінного населення.

З іншого боку, мігранти, які пересуваються між країнами ЄС транзитом, частіше виявляються працевлаштованими, ніж люди, які перебували в країні їхнього народження. Згідно з даними, опублікованими в Євростаті, 75,4% офіційних внутрішніх мігрантів ЄС у віці від 20 до 64 років перебувають на роботі, тоді як серед людей працездатного віку, народжених у рідній країні, мають роботу 73%.

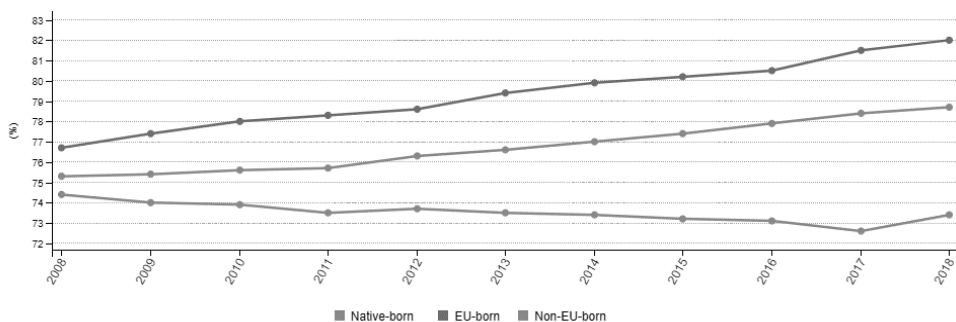

Рисунок 3 – Розвиток ставок діяльності для населення у віці 20-64 роки, 2008-2018

Візьмемо приклад Франції. Після Другої світової війни, коли Франція пережила бум економічного зростання, хвилі міграції сприймалися сприятливо: було створено значна кількість робочих місць для некваліфікованих і середньо-кваліфікованих

робітників, а корінне французьке населення прагнуло працювати в третинному секторі, який пропонував роботу. більш кваліфіковану та краще оплачувані робочі місця. З кінця війни до середини 1970-х років іноземні працівники мали тенденцію приїжджати до Франції тимчасово, без своїх сімей, і повертатися до своїх країн походження. Ці працівники, як правило, рекрутувалися з колишніх французьких колоній для виконання некваліфікованої, важкої та низькооплачуваної праці - а не для того, щоб збагатити культуру приймаючої країни.

Наприкінці 1970-х років ця ситуація змінилася. Іноземні працівники почали приїжджати до Франції зі своїми сім'ями, а також народжувати дітей після прибуття до країни. У той же час, однак, відбулися зміни в економіці, які ускладнили фінансові можливості наступних поколінь. Незважаючи на те, що їхні батьки зазнали певної вертикальної мобільності, вони самі - навіть з більш високим рівнем освіти - отримали менше можливостей працевлаштування і стали працеспроможним надлишком на ринку праці. Іншими словами, вони народилися в країні, яка не могла їх забезпечувати. Єдине, що уряд міг запропонувати, - це культурне збагачення в країні, до якої переселилися їхні батьки. Ця нова політика мультикультуралізму, яка підкреслює переваги культурної різноманітності для суспільства та держави, є прикладом експлуатації інших, заснованої на фантазії доброчесності.

Крім того, мультикультуралізм є частиною національної ідентичності в Канаді, і він використовувався як інструмент для об'єднання англомовних та франкомовних канадців, і, як вважають науковці, він є другим найбільшим джерелом гордості після свободи та демократії. У такій країні, як Південна Корея, яка є значною мірою однорідним суспільством, мультикультуралізм використовувався як символ модернізації, де права меншин та їх рівність високо оцінюються, коли країна прагне бути нарівні із західними демократіями, такими як США, Канада, та Бельгія. За даними соціологів, країни, які проводять політику мультикультуралізму, повідомили про більш позитивні результати у вигляді кращої інтеграції груп емігрантів. З іншого боку, країни, які вимагають асиміляції іммігрантів, повідомляють про слабку інтеграцію етнічних меншин та часто відчувають зворотній зв'язок з її громадянами.

Протягом десятиліть в Європі відбувалися дебати між зусиллями зі зменшення державного добробуту, на відміну від його продовження для задоволення потреб різних неблагополучних верств населення. Ця дискусія різко посилилася, оскільки масова хвиля біженців з Північної Африки та Близького Сходу загрожувала значно збільшити кількість отримувачів допомоги в Європі [5].

За цих обставин характер мультикультуралізму змінився. Він стала засобом жорсткого психологічного тиску насамперед для населення з середнім та низьким доходами. Однією з форм цього тиску є вирівнювання тяжкого становища поточних біженців з емігрантами, що втікають на Захід з-за політичної «Залізної завіси». Але помилка в тому, що східноєвропейські емігранти тоді не прагнули досягти "мультикультурного статусу". Їх метою було інтегруватися - адаптуватися до суспільства, яке було настільки щедрим, щоб прийняти їх.

ВИСНОВКИ

Політика мультикультуралізму показала, що вона має довгострокові наслідки, але слід зауважити, що зростання правих політичних партій у Європі є провідними силами, які вибирають короткострокову політику з часто згубними наслідками. Європейські уряди залишають свою політику мультикультуралізму у спробі контролювати зростання націоналістичних рухів, але Європі потрібно повністю відмовитися від цього, оскільки вона стикається з однією з найбільших масових міграцій в історії. Старий континент був культурною мозаїкою, і уряди повинні діяти, щоб зберегти своє багате культурне розмаїття, додержуватися толерантності і поваги до всіх тих, хто вирішив жити в Європі.

Мультикультуралізм - це не прояв щедрості Європи, або якогось благородного втілення любові та істини. Мультикультуралізм залишається після того, як масова міграція виявляється як загроза, а не користь для економік європейських країн.

Іншими словами, масові хвилі мігрантів представляють статистично значущі ризики, аніж можливості. Вони не сприяють процвітання. Європейські страхові системи, які були засновані та розвинені для національних держав, для населення якого вони мали служити, просто ніколи не були і не будуть розраховані на таку кількість іммігрантів.

SUMMARY

The article explores the essence of multiculturalism and its place in the politics of the European Union. This article looks at aspects of the impact of migration flows on countries of the world and world politics. It reveals the scope and main directions of international labor migration. The purpose of the article is to investigate the economic indicators of the countries most affected by irregular migration flows and to develop practical recommendations for improving the mechanisms of employment in international relations. Analyzing and summarizing the results of scientific works and research of domestic and foreign scholars, the tendency of characteristic changes of multiculturalism as part of cultural relations was considered. Several consequences of international labor migration from different countries are described. The importance of multiculturalism policy for international economic relations has been proved. Particular attention is paid to the problems and prospects of multicultural policy development in EU countries.

Keywords: multiculturalism, migration, labor migration, emigration, immigration, economic migrants.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ч. Тейлор. Мультикультуралізм і «політика визнання» - Переклад Р. Димерця. - М.: Альтекспрес. – 2004р. – 172 с.
2. Piotr Juchno. Migrant integration - Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017 – p. 111 - ISBN 978-92-79-74147-0
3. Pew Research Center – Rich Morin. “The most (and least) culturally diverse countries in the world” - <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/07/18/the-most-and-least-culturally-diverse-countries-in-the-world/>
4. ResearchGate – Omar Moufakkir. Culture shock, what culture shock? Conceptualizing culture unrest in intercultural tourism and assessing its effect on tourists' perceptions and travel propensity - https://www.researchgate.net/publication/275449370_Culture_shock_what_culture_shock_Conceptualizing_culture_unrest_in_intercultural_tourism_and_assessing_its_effect_on_tourists_perceptions_and_travel_propensity
5. The national interest - Charles Ries. This Is How Europe Dealt with Migration - <https://nationalinterest.org/feature/how-europe-dealt-migration-37577>
6. Worldatlas - Benjamin Elisha Sawe. What Is The Different Between Multiculturalism And Cultural Pluralism? - <https://www.worldatlas.com/articles/what-is-the-different-between-multiculturalism-and-cultural-pluralism.html>
7. Frontex - Migratory Map - <https://frontex.europa.eu/along-eu-borders/migratory-map/>
8. Морін Р. Найбільш (і найменш) культурно різноманітні країни світу - <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/07/18/the-most-and-least-culturally-diverse-countries-in-the-world/>
9. Алль Л. Основні міграційні маршрути в ЄС - <https://www.eurodiplomat.com/main-migratory-routes-into-the-eu/>